

SLOVENE.

Političen list za slovenski národ.

Po pošli prejeman veljá: Za celo leto predplača 15 gld., za pol leta 8 gld., za četrt leta 4 gld., za en mesec 1 gld. 40 kr.
V administraciji prejeman veljá: Za celo leto 13 gl., za pol leta 6 gl. 50 kr., za četrt leta 3 gl. 30 kr., za en mesec 1 gl. 10 kr. V Ljubljani na dom pošiljan veljá 1 gl. 20 kr. več na leto. — Posamezne številke veljajo 7 kr.
Naročnino prejema opravništvo (administracija) in ekspedicijska Poljanska cesta št. 32.

Naznanila (inserati) se sprejemajo in veljá tristoletna petit-vrsta: 8 kr., če se tiska enkrat; 12 kr., če se tiska dvakrat; 15 kr., če se tiska trikrat. Pri večkratnem tiskanju se cena primerno zmanjša.

Rokopisi se ne vračajo, nefrankovana pisma se ne sprejemajo.

Vredništvo je na Poljanski cesti h. št. 32.

Izhaja vsak dan, izveniš nedelje in praznike, ob 1/6. uri popoldne.

Štev. 24.

V Ljubljani, v torek 29. januarija 1884.

Letnik XII.

Državni zbor.

Z Dunaja, 28. januarija.

Wurmbrandov predlog.

Prvi je danes zoper Wurmbrandov predlog govoril poljski poslanec Hausner, mojsterski se ve da, kakor je pri njem sploh že v navadi. Ker je težko novih razlogov za ali zoper postavo najti, zavračal je Hausner večidel nasprotno govornike, zlasti Tomáščuka in Wurmbranda, ki ju je neusmiljeno bičal in razkrival nju nedoslednost. Zlasti je Wurmbrandu kazal, da sam ni vedel, kaj je prav za prav nasvetoval, da je pa v začetku gotovo vse kaj drugega namerava, kakor je v petek razlagal. Ako bi res drugega ne imeli pred očmi, kakor postavno določiti sedanje stanje, potem je njegov predlog nepotreben. Njemu se pa zdi, da ta nasvet vse kaj drugega nameraval; v dokaz, kako tudi Nemčija sodi o tem predlogu, prebere uvodni članek nekega nemškega lista. Posebno krepko je bilo, kar je Hausner govoril o vznemirjevanji nemških kmetov, katerim se pripoveduje in laže, kakor da bi Poljaki ne plačevali davkov, pa dobivali vse, kar le hočejo. Velik vtis je naredil tudi sklep, v katerem je povdarjal, da Poljaki ne bodo glasovali za ta predlog, dasiravno jim levičarji ponujajo, da bodo Galicijo izvezli. Burna pohvala je donela govorniku, ko je končal svoj poldrugo uro dolgi govor.

Dr. Tonkli zatem nasvetuje konec obravnave in pri ustmenem glasovanju obvelja ta predlog s 171 glasovi proti 169. Nekateri poslanci so toraj pismeno izročili predloge, ki so jih hoteli staviti; Coroninijev predlog sem že zadnjič omenjal, in podpirala ga je tudi levica. Oelz je nasvetoval, naj se preide na dnevni red, ker bi bilo za državo in za nemški jezik nevarno od vlade zahtevati, da naj nemščino siloma proglasi za državni jezik; pa ta nasvet, ki je zbudil veliko veselost, ni našel zadostne podpore. Neu-wirth nasvetoval je v smislu Lienbacherjevem, da naj se preide na dnevni red, ker je vravnava § 19 reč ukazov; pa tudi ta predlog ni bil zadostno podpiran, pač pa nasvet poslanca Fürnkranza, da naj vlada predloži postavo o nemškem državnem jeziku, ki naj bi pa za Dalmacijo, Galicijo in Bukovino ne veljala. Vsled teh novih predlogov vprašal je predsednik zbornico, naj se li vnovič prične obravnavati ali ne. Ker zapisnikarji zarad vednega prihajanja in odhajanja poslancev glasujočih niso mogli natanko sošteti, glasovalo se je zopet ustmeno, in zbornica je s 174 proti 168 glasom sklenila, obravnave ne več pričenjati. Volila sta se toraj glavna govornika in sicer od govornikov zoper Wurmbrandov predlog knez Čartoriski, zanj pa poslanec Plener, ki je ravno ob dveh začel govoriti. Za njim bo danes govoril le še knez Čartoriski, poročevalca dr. Sturm in dr. Madejski pa bosta govorila jutri, in potem bo glasovanje.

Govor grofa Hohenwarta

v državnem zboru 24. januarija 1884 proti postavni upeljavi nemškega jezika za državni jezik.

Le kratko se bom izrazil in to mi bo tem laglje, ker sem dotične svoje nazore že pri prvem branju

predloga na tem mestu razodel, in jih še danes popolnoma odobrujem. Predlog manjšine, naj se sklene resolucija, porodil bi le nove prepire o pojmu državnega jezika, ter bi že obstoječe prepire o dežel-nih jezikih in o tistih, ki so v deželi navadni, še za jednega pomnožil. Gospod predgovornik je sicer razpravljajl drugo stvarino, kakor je ta; on je poskušal dokazati živo potrebo nemškega jezika za državni jezik v Avstriji. Večina tej potrebi še ni nikdar oporekala, temveč jo celó v svojem poročilu popolnoma priznavala. O tem bi bili toraj edini; različnih nazorov smo le o sredstvu, kleraga manjšina predlaga, s katerim ona tudi v bodočnosti nemškemu jeziku pristojno mesto zavarovati misli. Predgovornik se jako moti, ako on res misli, da se gré tukaj le za priznanje že obstoječih razmer. Predlog manjšine zahteva od vlade, da naj naredi postavo, ktera nam bode državni jezik vravnala; kaj pa da je „državni jezik“ nam predlog nič ne omeni in vlada naj vgane, kaj si manjšina želi, ktera v tem oziru sama ne vé, kaj hoče! Kdor pa predlaga načrt postav, je pred vsem neogibno potrebno, da mora jasen biti, ako neče namesto postavnega reda ravno nekaj nasprotnega na dan spraviti. (Dobro na desni!)

V sedanjem trenutku res ni potrebno, da bi se pečali z rešitvijo tega vprašanja, in to tem manj, ako imamo le nekoliko ozira na posamične narode, kako bi ono na-nje vplivalo. V tem oziru se ne dá dvomiti, da bi razlaganje državnega jezika povod novim preprirom dalo. (Dobro! na desni.) Večina odborova želela je tukaj-le zaradi tega najprej nekoliko več jasnosti; ker pa se gospodov nihče ni pobrinil, ne gospod predlagatelj, ne njegovi somišljeniki, da bi nam bili podali jasno definicijo, kaj je državni jezik po njihovih mislih, šla jim je odborova večina tudi še sedaj toliko nasprot, da je dala manjšini na prosto voljo, naj sama dotični načrt izdela. Ko se je pa tudi to odbilo, odboru ni drugega ostalo, kakor da je zahteval prehod na dnevni red.

Danes je visoka zbornica v ravno tistem položaji. Poročilo manjšine tudi za las ni spremenilo položaja. Zatoraj visoka zbornica tudi danes ne more pritrditi resoluciji, ktera bi vlado pozivala, da naj predloži dotično postavu. Čudno zahtevanje bi bilo zahtevanje, da naj vlada vgane, kar visoka zbornica želi. (Dobro, dobro! na desni.) Ako zbornica od vlade kaj zahteva, naj ji ne nastavlja uganjke, iz tega vzroka glasovala bo večina tudi danes za prehod na dnevni red.

Poglavitno vprašanje, ki ga je manjšina po svojem predlogu na dan spravila, je pa to, ali imamo pravico vlado pozivati, da naj predloži državnemu zboru izvrševalni zakon k temeljnim postavam? Nečem preiskavati, ali bi bilo dobro, vprašanje rešiti v trenutku, v katerem bi se koristilo le strankarskemu, nikakor pa državnemu interesu. (Živahna pohvala na desni.) Poročevalec manjšine se opira na trditev, da imajo temeljne postavbe splošnja načela, katerim je še posebnih izvrševalnih zakonov potreba. Član XIX. temeljnih postav pa tega ne potrebuje, ker se ne tika nikakega jasnega določila razmer, temveč je tukaj le za splošno ravnilo postavodajalni kakor tudi izvrševalni oblasti. Kakor znano, ima vendar izvrševalna oblast nalogo, za to skrbeti, da se postavno zavarovana načela tudi povsod izvršujejo. (Dobro, dobro! na desni.) Manjšine poro-

čilo pa trdi, da ste večina in vlada svoje nazore premenili in na dr. Bulatov predlog gledé sodnijskega jezika v Dalmaciji priznali, da je spremen jezičnih razmer le po potu državnega zakona mogoč in pripustljiv. Gospodje se velikansko motijo; vsled tistega predloga niso se imele jezikovne razmere po Dalmaciji premeniti, temveč le ondi veljavni sodnijski red v smislu jezikovne enakopravnosti. Premen pravosodnega postavodajalstva spada pa že od nekdaj v področje državnega zbora. (Prav dobro! na desni.) Ravno stališče, kterege vlada proti dr. Bulatovemu predlogu zavzema, javno dokazuje, da si je vlada svojega področja popolnoma svesta in se na pot odlokov le takrat podá, kjer ima za to pravico.

Da pa členu XIX. ustave ni potreba izvrševalnega zakona, ni le edino moj nazor, dejanska služba vseh upravnih in sodnijskih uradov mi to potrjuje; opravi in državni sodni dvor sta več ko enkrat povdarjala, da se morajo temeljne postavbe vedno le brez izvrševalnih zakonov rabiti. In tudi ustavni odbor leta 1867 nikakor ni bil takih nazorov, da bi bilo ravno temu članu XIX., ki določuje jezikovo pravo vseh avstrijskih narodov, potreba kakega izvrševalnega zakona. Ako poročevalec na leviči nasprotno trdi, se danes moti, kajti v tedanjem odboru poročilo se jako jasno bere: „Odbor je pripoznal načelo ravnopravnosti za vse narode, da bi se bila pa določila vkrepila, po katerih naj se načelo tudi izvršuje, ni privolil.“ Tako je stvar, kakor sem jo Vam razložil in res ne vem, od kod poročevalec levice pravico za svoje nazore zajema. (Čujte! na desni.)

Vsega spoštovanja vredni poslanec dr. Sturm je v svojem razvoji tedajšnjih razmer v ustavnem odboru sam omenil, da ustavni odbor ni dovolil, da bi se bila ukrepila izvrševalna določila, in to zavoljo tega ne, ker izvrševanje pripada deloma področju državnega zbora, deloma onemu deželnemu, deloma pa tudi izvrševalni oblasti sami. (Čujte! na desni.) Dalje je iz raznih oddelkov tedanjih razprav ustavnega odbora razvidno, da se tisti odbor tudi ni smatral za opravičenega, da bi sklepal različne izvrševalne zakone za različne dežele. Iz vsega tega je jasno, da je današnja vlada ukrep tedajšnjega ustavnega odbora nepokvarjen ohranila in ga tudi izvrševala. (Dobro, dobro! na desni.) Ako pa gosp. poročevalec levice misli, da je gosposka zbornica sklep zbornice poslancev omajala, ker je besedo „jamči“ spremenila v „pripozna“, se tako mišljenje samo po sebi obsoja, ker je gosp. poročevalec takrat sam priznal, da je spremen besedi malosten in je on sam predlagal, splošen pristop k ukrepu.“ (Veselost na desni.) Poslaniška zbornica je v resnici tedaj tudi predlog sprejela in mislim da je s tem vprašanje o kompetentnosti gledé izvrševalnega zakona določeno.

Manjšina je hotela potrebo jezikovnega zakona iz tega izpeljati, da se nemški jezik povsod odrija in preganja, če tudi najmanjšega dotičnega dokaza ni zamogla dovesti in celó po predalih zagrizenih nemških listov, ki niso ravno izbirčni, kadar se gre za zavijačo in hujskanje, zastoj po enakih dokazih gledamo. Popraviti moram tudi opazko poročila manjšine, „da se je v ogerskem pogodbenem zakonu za delegacije nemški jezik za opravični jezik določil“. Pomen v omenjenem zakonu je ta: „Da se med Avstrijo in Ogersko v mednarodnem prometu, ako

se smem tako izraziti — nemški jezik sprejme le zavoljo sporazuma.

Nemški jezik je skupno sredstvo gledé sporazumnosti med posamičnimi narodi v Avstriji, čemur tudi nihče oporekal ne bo. V očigled te resnice bi bilo čisto odveč po pisani postavi to prisiliti, kar je že vsled nepisane postave potrebe pogojeno. (Dobro, dobro! na desni.) Gospoda moja, nimamo mnogo pisanih postav, na katerih bi se bilo še tako malo krpalo, kakor ravno na tej državne potrebnosti. Ta bode obstala tako dolgo, dokler bo Avstrija kakor mnogojezična država za splošno medsebojno sporazumljenje potrebovala splošnega sredstva. (Dobro, dobro! na desni.) Zatoraj, gospoda moja, ne iščite nevarnosti, ktere nikjer ni. Jaz mislim, da nemškemu jeziku ne morete večje prijaznosti skazati, kakor če opustite vsak poskus postavnega zagotovila vloge, ktero že on sam od sebe vsled svojega poklica zavzema. (Dolgotrajno odobravanje na desnici, ktera guverniku od vseh strani čestita.)

Slavnosti v Rimu.

Med tem ko se otroci tega sveta zbirajo na grobu umrlega Viktorja Emanuela, zastopnika nasilstva, oklepajo se pa zvesti katoličanje s toliko večjo ljubeznijo svetega očeta, ter mu lajšajo s tem vsaj nekoliko težko breme, ki mu ga nakladajo njegovi lastni, pa žalibog nezvesti duševni otroci. Ni jim dosti, da ga dan na dan zasmehujejo in zaničujejo v množestevilnih listih ni jim dosti, da teptajo najsvetejše svetinje krščanstva, katerih zastopnik je papež, svoje zaničevanje in satansko sovraštvo do njegove posvečene osebe hočejo pokazati zdaj s tem, da v celih četah romajo na grob njegovega največjega nasprotnika Viktorja Emanuela, ki je umrl izobčen iz cerkve, kteremu so pa njegovi privrženci, teptaje vsa cerkvena določila in postave, napravili grob v cerkvi vseh svetnikov ali v Panteonu.

Précej prvi dan, ko se je odprla velika narodna slavnost, toliko, da se je začelo „velikansko (?) pellegrinaggio nazionale“, tekla je v posvečenih prostorih kri! Obiskala je grob umrlega kralja vsa kraljeva družina, ministri, razni zastopniki rimski in vse Italije. Napovedanih je bilo 32 tisuč ljudi, kakor pa pravi „Čechov“ rimski dopisnik, jih je večina izostala. Kaj pa žene te ljudi v Rim? Ali mar odkritosrčno spoštovanje do umrlega? Nikakor ne. Navdani s srdom do apostolske stolice, porabili so tudi to priložnost, da že tako ponižanega vatikanskega jetnika še bolj ponižujejo. S tem, da slavé Viktorja Emanuela, slavé tudi njegova načela, ki so bila celo njegovo življenje obrnjena nasproti tisučletnim dobrotnikom Italije, do papežev. Ne toliko odkritosrčno spoštovanje do kraljeve rodovine, pač pa sovraštvo do Leona XIII. pripeljalo je te ljudi v Rim. Na videz se kaže res marsikdo vnetega za kralja, v srečju je pa večina sedanjih kolovodij laškega naroda republikanska, kakor pripovedujejo poznatelji njihovi.

S tem romanjem hoteli so popolnoma izbrisati velikanski vtis, ki ga je vlani naredilo na cerkvene sovražnike romanje več tisuč katoličanov iz vsega Laškega k papežu. Ali ga bodo ali ne, za zdaj še ne vemo; vemo pa, da so šli katoličanje z veliko večim navdušenjem in z ljubeznijo k jetniku, ki je v Vatikanu, kakor pa ti „narodni romarji“ na kraljev grob, če prav jih niso čakale pri mestnih vratih in na kolodvorih glasne bande, kakor so čakale teh.

Ako človek pregleduje pred Panteonom stoječ „romarje“, pravi „Čechov“ dopisnik, spomni se nehoté judov, ki so kričali nad Kristom: „Križaj ga, križaj ga!“ Razložek je le ta, da so tam vpili ljudje, kateri še niso bili odrešeni s krvjo odrešenikovo, tu pa vpijejo nezvesti in razuzdani otroci sv. cerkve, pri katerih je ostalo veliko delo odrešenja brez sadu. Tudi so tam judje vpili nad Kristom, tu pa vpijejo brezbožni nad njegovim namestnikom Leonom.

Kako lahko in po vsi pravici zakliče ta nehvaležnemu ljudstvu: „Populus meus, quid tibi feci aut in quo te contristavi“ („Moje ljudstvo, kaj sem ti storil, s čim sem te razžalil?“). Ali se huduješ nad papeško stolico zato, ker te je tolikrat v teku stoletij obvarovala pred divjimi sovražnimi napadi, ker ti je toliko dobrot skazala in ker je, med tem, ko je zaostalo krščanstvo, skrbela, kakor za svoje telo, na te pazila, kakor na svoje oko?

Pozabilo je ljudstvo na svoje največe dobrotnike, zginili so mu iz spomina Gregoriji, Leonu, Bonifaciji;

nehvaležnost jim je zbrisala iz srca ta slavna imena. Gorjé ljudstvu, v katerem je ugasnila zadnja iskra pravicoljubnosti in hvaležnosti!

Pa Rim še ni popolnoma zavrgel vere svojih očetov. Če tudi se ne vera vedno bolj širi, dokaj je še v njem vernih katoličanov, ki ne zamudé priložnosti, da ne bi napravili svetemu očetu kacega veselja.

Kakor vsako leto, praznovala je „Propaganda fidei“ tudi letos praznik vseh svetnikov na posebno slovesen način. Ob istem času pristopilo je pet mašnikov k altarju, ki so pa darovali sveto daritev vsak po svojem obredu. Pri velikem altarji, posvečenem na čast treh kraljev, služil je sv. daritev Slovan, nadškof Sembratovič v slovanskem obredu, druge maše pa so se brale v armenskem, kaldejskem, maronitskem in latinskem obredu. Druge slavnosti, ki so bile pred l. 1870 na ta dan, so omenjeno leto nehale, tako tudi sloveči govori v Propagandi, ktere so govorili bodoči misijonarji skoro v vseh jezikih, ki so na svetu. A na dan pred praznikom Čistega spočetja Marijnega bila je vendar takozvana „Accademia poliglotta“, ktero so priredili gojenci Propagande na čast ameriških škofov, ki so bili takrat v Rimu. Govorilo se je v 25 jezikih; med temi je bila tudi mila staroslovenščina in češčina. Posebno so bili počislani azijski jeziki, izmed evropskih govorili so se pa do malega vsi. Navzoči so bili 4 kardinali, 20 nadškofov in škofov, premnogo družih prelatov in svetovnih dostojanstvenikov. Le v krščanstvu imajo vsi jeziki enake pravice, ker po krščanskem prepričanju so vsi od Boga!

Politični pregled.

V Ljubljani, 29. januarja.

Notranje dežele.

„Politik“ pripoveduje mično anekdoto o *grofu Taaffeju*, ktera, če tudi morda ni povsem resnična, vendar očitvidno kaže, kako grof Taaffe svoj položaj dobro pozna. Grof Taaffe se je menda izrekel, da liberalci z nameravano intabulacijo nemškega jezika na slovansko in italijansko kožo niso nič drugega nameravali, kakor Taaffeju stol spodmakniti. „Nič ni bolj gotovega, kakor to, da če bi bil osnoval predlog“, pravi Taaffe, „s katerim bi bil proglasil nemški jezik za državni jezik, bi me ne bili Čehi, temveč oni le gospodje Nemci na levici obdolžili izdajalstva države, ker nisem za jedno tudi vseh drugih jezikov zatrl ali pa — tudi je mogoče — ker nisem češčine za državni jezik razglasil.“ Tepen mora na vsak način biti!

V *državnem zboru* se pečajo z mislijo, da bi odmah napravili postavo proti socialistom, kakor jo imajo na Nemškem, ker so te vrste „tiči“ že nesramno predzrni postali. Politični umori na Dunaji jeli so se množiti in ljudje ne vedó, kako bi si pomagali. To je tisti toliko hvalisani sad liberalizma, ki je hudiča nezadovoljnosti zasejal v srce delavčeve, da sedaj roke steguje po rečeh, ki jih nikdar dosegl ne bo in tudi doseči ne more. Dokler se bota menjevala noč pa dan in dokler bo med njima razložek, kakoršen je sedaj, tako dolgo bo tudi na zemlji razložek v človeški družbi. Nekaj jih bo vedno bogatih, večja polovica pa revežev, kakor so bili do sedaj. Nekaj jih bo vedno mirnega srca, drugi bodo pa tudi v bodočnost vso svojo pozornost le na prevrat obstoječega reda obračali. Da se pa tako zlovoljno in javnemu življenju škodljivo, ter nevarno postopanje socialistom zabrani, je pred vsem postave potreba, ktera jim bo palec privijala. Tako pravijo politikarji, a mi mislimo, da tudi to ne bode pomagalo, kakor ne pomaga na Nemškem. Je že prav in mora biti, da se takim na pete stopa, ali dokler ne bode drugačna odgoja v šolah in verskih rečeh, ne bode boljše. Kdor bo živel, bo videl in se o resnici tega prepričal.

V zavijanju besedi in v preobračanju nazorov so *nemški liberalci* že taki mojstri, da si smejo na to svojo umetnost patente vzeti! Vsakemu je znano, kdor se le z dnevno politiko peča, kakošen program, t. j. motiviran prehod na dnevni red, je gališki poslanec Groholski gledé postavne intabulacije nemškega jezika na lastnino družih nemških narodov v imenu večine v državnem zboru izdal. Rekel je namreč, da Slovani že tako in davno pripoznavajo prednost, ki jo nemški jezik v Avstriji vživa in jim še na misel ni prišlo po obstoječih pravicah ga komu kratiti. Glavni organ nemških liberalcev pa vzame veliki rog in na ves glas med svet zatrobi: „Poslanec Groholski izdal je program, ki je le na to obrnjen, da bi nemški jezik zatrl!“ Ali se ne pravi to ljudi dražiti, ker se jim resnica zlovoljno zakriva in mesto nje pa laž razširja? Toda, taki so. Laglje bi skoraj bilo, mrtvega k življenju obuditi, kakor pa iz nemškega liberalca spraviti resnico, osobito, ako gre za katoliško cerkev ali pa za Slovanstvo. Oba sta mu hud trn v peti, oba sovraži bolj kot taistega z rožički in s konjsko peto, in oba bi najraje v žlici

vođe potopil, ko bi se mu le dala. Zato mu pa tudi nobeno sredstvo ni preslabo in nobeno blato ne preumazano, ako velja ju z njim ogrditi.

Nemško-konservativnim poslancem v dunajskem državnem zboru je pot na dva kraja odprta, ali za Lienbacherjem, ki misli, da je „železen obroč“, kakor se državno-zborna desnica s ponosom imenuje, razrušil, ali pa za grofom Hohenwartom, ki je sè svojim izbornim govorom nestrpljivim levicarjem jasno dokazal, da jim ni za stvar, ktere še celó ni, temveč za — prepir. Grof Hohenwart avstrijski državni prapor ravno tako visoko drži, ako ne više in trdneje, kakor Lienbacher sam. Razložek med obema je ta, da grofa Hohenwarta navdušuje narodna prostost in enakopravnost, dvornega sovetnika Lienbacherja pa birokratska ozkosrčnost. Sicer bomo pa že skoraj videli, čegav upliv na prave Nemce, ki jim je sprava z narodi na srečju, je večji, Hohenwartov ali Lienbacherjev.

Vnanje države.

Na *Srbskem* so pomnožili orožnike za pet kompanij, ki se bodo po deželi razdelile in ena pa v Belgradu ostane. Druge štiri bodo: po ena v Knjaževcu, v Vranji, Aleksincu in v Čačaku. To bode nekaj zapah, ki naj bi v bodočnosti v deželi upor že v kali zadušil. Agitacije za bodoče volitve, ki bodo 6. februarja, so se že z vso silo začele in sicer na način, kakoršnega bi se noben kabinet v nobeni drugi deželi ne bil poslužil. „Videlo“ namreč piše, da kdor hoče vlado podpirati, ktera podpira samega kralja, ta bo glasoval z naprednjaci, kdor pa glasuje z opozicijo, bodi si z radikalno, bodi si z liberalno, ta je pa kraljev sovražnik, ker glasuje s sovražniki lastnega naroda. Ker so opoziciji skoraj vse časnike iz rok iztrgali, ji bode tako postopanje neznansko škodovalo. Mnogo jih bo, ki bodo le zaradi tega z vladno stranko glasovali, da se jim ne pritisne javno pečat kraljevih sovražnikov na čelo, kajti pri predstojeh volitvah oziralo se bode le na eno vprašanje, in to je: „Kdo je za kralja Milana in kdo proti njemu?“ Kakošen sad bo iz tega najnovejšega cveta srbske notranje politike, pokazala bo letošnja spomlad.

Na *Cetinjih* imeli so velik državni zbor. Naši čitatelji se bodo še spominjali, da je črnogorski knez Nikita poslal može h kristjanskim rodovom Miriditov, ki po Albaniji bebivajo, da naj bi s Črnogorci sklenili prijateljsko zvezo proti Turčiji in Arnavtom. Miriditi so iz tega namena svojega kneza Jurija Prenka na Črnogoro poslali, kjer se je potem v navzočnosti vojvod, serdarjev in poglavarjev ukrenilo, da bodo tako dolgo čakali z zasedanjem pripoznanega jim zemljišča v gusinskim okraji, dokler se jim Turki ne bodo popolno in do poslednjega umaknili.

Znano je še, da se je na *Španjskem* Castelar izrazil, da so španjskega kralja v Berlinu sprejeli, kakor kakega priprostega kralja srbskega. Nekemu v Madridu živečemu Srbu se je taka izjava za malo zdela, ter je napovedal Castelarju dvoboj zaradi nje, do kterega pa ni prišlo, ker sta se z lepem pogodila.

„Nordd. Allg. Ztg.“, Bismarkov, organ odločno zanika *papežovo suvereniteto* (vladarsko oblast) v cerkvenem obziru nasproti državam in pravi, papež je to oblast le toliko časa imel, dokler je imel tudi kaj posvetnega kraljestva, dokler je obstala cerkvena država. Tista suvereniteta, ki jo pa ultramontanci papežu pripisujejo čez vso zemljo, mu ne daje še nobenega pravega naslova in nobena država je ne bo pripoznala, ker bi s tem papežu pripoznala sodno in kazensko pravo nad drugimi vladarji. Pri nas na Nemškem le enega suverena pripoznamo in okoli tega ne pustimo nič ruvati. — Dobro, le imejte ga! Pri nas katoličanih se pa prav dobro vjema: Dajte cesarju, kar je cesarjevega in cerkvi (Bogu), kar je cerkvenega (Božjega). Če vsak svoje storita, si nikoli ne nasprotovata.

Švedska in Norveška ste združeno kraljestvo, ki imate pa vsaka svoje ministre. Državni poslanci ondi posadili so 11 norveških ministrov na zatožno klop in dotični proces sedaj že proti koncu teče. Iz tega namena podal se bo kralj iz Stockholma v Kristijanijo, kjer bo tako dolgo ostal, dokler se ministri ne obsodijo. Pred 14 dnevi došlo je pa švedskemu kralju pismo, na katerem je poštni pečat kazal prvo poštno postajo „Drammen“. V tistem pisanju nekdo kralju žuga, da ga bo vstrelil, ako bi se predrznil v Kristijanijo na Norveško priti. Redarji so vso zadevo v roke vzeli in že čez malo časa se jim je posrečilo silovitega pisalca dotičnega pisma dobiti v osobi nekega čevljarja, ki se je nedavno iz Amerike povrnil in se je blizu mesta Drammen naselil. Prijeli so ga in v preiskavo vtaknili. Kralj bo vkljub temu popotoval, ter se že velike priprave delajo za slavnosten sprejem.

Generala Gordona imenoval je kedive za generalnega gubernatorja za celi Sudan, ter je zajedno od Emirja Abdela Šakora zahteval, naj se zadovoljno podvrže. Ponudil mu je za to deželo Darfur zastoj, ne da bi kaj tributa od njega zahteval, pač pa bode moral skrbeti, da se trgovini cesta ohrani in pa javna varnost. Gordon odpotoval je v Chartum 27. t. m.

Amerikanski „fenirji“ sklenili so se nad Londonom maščevati z dinamitom zaradi usmrtenega O'Donnella. 5000 dolarjev so v ta namen že na Angleško poslali.

Izvirni dopisi.

Z Gorenjskega, 27. januarja. (*Spet nekaj o Mohorjevi družbi.*) Še nobeno leto se knjige Mohorjeve družbe niso tolikrat pretresale ko letos. Znamenje, da se narod zanima za družbo, v kateri vidi svojo moč in slavo, in na katero more ponosen biti, kar se tiče mnogoštevilnosti.

V „Slovenecu“, tako se mi zdi, so bile Mohorjeve knjige že štirikrat ocenjene. Ocena v dopisu iz „kamniške okolice“ pa dopušča marsikaj izpregovoriti. G. dopisnik omenja splošno knjig, poverjenikov, koledarja, prav za prav imenika. Nisem dopisnikovega mnenja in z menoj še veliko drugih ne.

Knjige so bile že dosti in vsestransko ocenjene, zlasti je to storil g. „—n.“, ki je svojo nalogo izdelal temeljito in preudarjeno, da ni treba ničesar dostavljati. Le nekatere misli gledé nabožnega slovtva bi bilo majceno poravnati. Upazka o škofij-skem dovoljenju je prekočljiva, da bi jo bilo razpravljati.

Poverjeniki so roke Mohorjevi družbi. Da pa število tu ali tam pada ali pa raste, to ni vselej odvisno od poverjenikov; tukaj odločujejo tudi okolnosti. Ljudstvo ni zmeraj enake volje, tudi ni zmeraj taistega zasluga; veliko jih gré po opravih, da jih ni z letnim zneskom, blago in žito se ne prodá vselej po taisti ceni, včasih celó ne, in gol-dinar se obrne za druge potrebe, ne gledé na to, da zemlja povsod in vselej ne obrodi. V takih primerljajih naj poverjenik stvar priporoča, kolikor hoče; ljudstvo ne vzmore. So pa tudi kraji, v katerih bi se dalo število udov podvojiti. Opazuje se, da mesta, zlasti večja, kažejo premalo udov v primeri s številom prebivalcev.

Zrelega premisleka je vreden „Koledar“. Veliko let se že prša, ali z imenikom ali brez njega. Če se na to povoljno odgovori, treba stvar razločevati. Ako bi imel „Koledar“ izhajati brez imenika, — pa tudi brez primerne namestitve zanj, potlej naj le bo še, v imenu Božjem! Ako pa je moč za imenik dobiti druge koristnejše tvarine, naj se odstrani. Za zmeraj odpraviti ga ne kaže in tudi ne gré. Za zdaj naj se poskusi opustiti ga vsaj vsako drugo leto. Jih je, ki so prijatelji imeniku; a ti se dajo sešteti na prste. Ali družba še ni izdala nobenega imenika? Ali ni tistih imenikov zadosti? „Tudi nam ni toliko za imena; za to nam je, da vidimo, kako da naša družba evete ali hira, kje se razvija, kje pa hira“, slišim ugovarjati. Prav; v tem se vam morejo izpolniti vse vaše želje, morda še bolj, kakor mislite.

Tiskajo naj se toraj imena krajev, vasi, trgov, mest, žup, dekanij; pri vsakem naj stoji število vseh prebivalcev njegovih, in pa njegovih udov; tako se bode izvidevalo, koliko dekanijanov in koliko župljanov nosi enega uda. „To bi že bilo, kje se bo pa tvarina jemala?“ Rokopise je treba zlatiti. Gradi-va se Mohorjevi družbi ne bo manjkalo nikoli; oziroma nagrade pa naj se sklicuje v najzadnjem pripadu na rodoljubje pisatelja; gotovo se bo kateri našel, ki se bo nagradi za odobren rokopis veliko-dušno odpovedal. Kakor stoji na hrvatskih knjigah: „nagragjeno iz up. Dušanove zaklade“, tako bi moralo na slovenskih knjigah družbenih kaj podobnega stati, v obratnem smislu. Tak mož jo gotovo takega spomina vreden. Res je škoda, ki sta jo dva merodajna ocenjevalca v „Slovenecu“ že obžalovala, prevelika, da bi se zamogla še dalje zamolčati. Prostor, ki ga zavzemajo imena, bi se dal napolniti s poštnimi in telegrafnimi naredbami, pa natančnimi kakor jih prinašajo drugi kalendri, letos celó hrvatski „Zvonimir“.

Kakošne knjige pa naj se izdajo namestu imenika? Jaz pravim, da najprej: katekizem, zgodbe sv. pisma, pa evangelijske bukve. To troje bi moralo domovati pod vsako pošteno streho slovenskega gospodarja. Ti trije modri bi imeli biti našemu narodu že stari znanci. Razlogi so tako očitni, da bi bilo neumestno naštevati jih. Tisk naj bi bil velik, da si bodo oči počile. Katekizem bi bil od Kanizija, zgodbe sv. pisma Ravnikarjeve, za evangelijske bukve pa ne ljubljanski formular.

Z Gorenjskega, 26. jan. Med vzroki ubožstva med ljudmi je gotovo tudi mala loterija. Tišuje in tišuje znosijo v loterijo ljudje nižjega revnega stanu, bajtarji, rokodelci, posli in drugi, kateri so še morebiti zadolženi in bi si radi kar hitro brez trpljenja pomagali, in nosijo toraj teden za tednom svoje krajcarje v loterijo z upanjem, da zdaj pa zdaj bodo lepo terno

zadeli; ali „terne“ ni — ne, tudi „ambe“. Veliko je tacihi, ki vse znosijo v loterijo, kar zaslužio z žuljavimi rokami; tako vem od nekega pridnega, poštenega rokodelca, ki skozi teden veliko zasluži in nič ne zapije in vendar si nič ne more zmoči, ne more svojega dolga poplačati, ne svoje slabe bajte popraviti, živi slabo in vendar nič nima, ker vse v loterijo vtakne, misleč, da bo terno zadel in si ž njo pomagal, pa si le v ubožstvo pomaga. — In tacihi je veliko po vaséh, po trgih in mestih, ki skoraj vse svoje premoženje žrtvujejo lotrijskemu molohu. Pač velika dobrota bi bila za ubožne ljudi, da bi se mala loterija za vselej odpravila; naj bi svoje krajcarje raji v poštno hranilnico nosili, ne pa v loterijo, ki je kuga revnega ljudstva.

Še eno bi rekel, če smem! (Le brez skrbi. Vred.)

Ker pri mnogih mladenčih nramni nagibi že nič kaj ne zdajo in so se s svojo pametjo skregali, naj bi kazninski nagibi na pomoč prišli, namreč: da bi se mladenči bolj bali v krčme ali v oštarije zahajati in pijančevati ter zapravljati, bi bilo dobro postaviti narediti, da tistega mladenča, kateri bi se večkrat v krčmi zasačil, da zapravlja zdravje, čas in denar, bi žandarmerija zapisala in dotični gosposki naznanila, ktera naj bi pri nabiranju vojakov brez usmiljenja takšnega med vojake vtaknila; bi pa nasproti pri dijakih bolj usmiljena bila. Nekoliko tacihi izgledov bi pomagalo, da bi bilo manj mladih pijancev, zapravljivcev, pretepalcev, in več poštenih sinov in hlapcev, kakor jih je dandanes.

Konečno le še dostavljam, če ne bodo vse gosposke, duhovske, deželске in vojaške skupno in vzajemno delovale, je vsak svet in pomoček prazen in zastonj.

Domače novice.

(*O pogrebni slovesnosti ranjkega knezoškofa Krizostoma*) pridigoval bode preč. g. dr. J. Gogala, poročal je „Slovenec“, a v istini pridigoval je prevzvišeni knezoškof Jak. Maksimilijan iz Maribora. Po dohodu svojem dal se je v nedeljo večer prepro-siti, in imel je govor, dasi v naglici premišljen, vendar modro in istinito vbran, da se je čutilo, kako bistro je govornik čislal ranjkega kreposti. O taki priliki govoriti ni lehka. Vsa škofija ljubljanska sme hvaležna biti prevzvišenemu knezoškofu Labod-skemu, da je v starosti svoji to ljubav storil knezoškofu ljubljanskemu. Dostavi naj „Slovenec“ k poročilu svojemu, da sta pri pogrebu vprična bila tudi prečast. kanonika iz Trsta gg. dr. Sterk in dr. Šust, iz Novomesta pa korarja gg. Frank in Hočevan. Kakor deželna vlada, je tudi deželni odbor po glavarju svojem iskreno sočutje o britki zgubi pismeno razodel preč. stolnemu kapiteljnu, kateri se snide po dokončanih cerkvenih molitvah za ranjkim jutri k volitvi kapitularnega vikarja. V stolnici je sedež škofov odmaknjen v znamenje, da je škofija sedaj sirota. Kar je o pogrebu vzlasti zdelo se dostojnosti cerkveni primerno, bilo je to, da razun od bližnje sorodovine in službenih ozirov ni bilo tiste ogromne potrate z dragimi in predragimi venci, da bi jih na kolih vozili pred mrličem. Da to ni krščansko, ni v duhu sv. vere in cerkve katoliške, jasno je vsakemu, kdor vé, kaj je smrt, in o čem se vrši sodba. Moliti za ranjkega, dobra dela, naj-svetejšo daritev opravljati zanj, to koristi duši umrlega, in zato bodi skrb vsem pravim čestiteljem ranjkega višega pastirja kot dobrim hvaležnim ovčicam njegovim.

(*V katoliški družbi*) bode jutri ob 7. občni zbor, in družniki naj ga nikar ne puščajo v nemar. Če kodaj, je sedaj treba škofiji ljubljanski, da do-luje z zedinjenimi močmi in prosi, da pošlje jej Bog razsvetljenega in blagega pastirja, da jo bode vodil k pravi sreči časni in večni.

(*Vse čast. in blag. narodne ude kmetijske družbe*) opomnimo, da naj juter ne pozabijo v občni zbor k volitvi odbornikov in tajnika priti. Znano je, koliko je ležeče na odboru, zlasti pa še na tem, da ima tajništvo v rokah pravi mož. Znano pa je tudi, koliko je dostikrat ležeče na enem glasu, zlasti pa še tam, kjer nasprotna stranka dela na vse kriplje ter se zraven celó poslužuje nepoštenih pripomočkov. Danes ne rečemo več, modrim narodnjakom bo dovelj.

(*Sokolov večer*) v soboto zvečer je bil jako živahen. Zbralo se je v Schreinerjevi pivarni okolo

osmih miz polno mlade krvi, kateri je med predpust-nimi burkami in veselim petjem brzo čas potekal. Gg. peveci, ki so posebno ta večer čez jako zanimiv pro-gram razpolagali, odprli so svoje čarodejno delovanje z „Ustaj rode!“ kateremu je sledil komičen prizor: „Krojač Fips“, ki je živahno zabavo še jako po-vikšal. Ipavčeva „Domovina“ kazala se nam je v svoji stari lepoti. Nova pesem „Jurčičeva putnica“ kazala je nam navdušene brate Hrvate, ki si spevajo: „hajdi junak za junakom, hajdi v boj za dom in rod!“ „Trije nosovi“, predpustni komad, spravili so celo dvorano v brezkončni smeh. Četvorica: „Dete drago, lahko noč“, koju so gg. Pavšek, Štamcar, Pucihar in Nolli popevali, morala se je na splošno zahtevanje ponavljati; istotako se je primerilo na-slednji točki: „Slovenec sem“. Jako na pravem mestu je bil govor staroste gosp. Valentinčiča, v katerem se je spominjal častitljivega starčka in vrle-ga rodoljuba, preč. gosp. kanonika ranjkega Antona Žuže, dekana laškega na Štajarskem, ki je bil tudi velik prijatelj „Sokolov“, kateremu je 300 gold. za-pustil. Govornik priporoča ga vsem Sokolom v blag spomin, komur vsi navzoči enoglasno pritrdijo. Za govorom sledila je zopet pevska točka „Najlepša“, če-tvorica, ki so jako ubrano peli gg. Branke, Pelan, Pucihar in Nolli. Poslednja točka „Danes tukaj, jutri tam“ nehote človeka v srce gine spominjajoč ga potovanja po dolini solz in nas je naposled tudi v resnici pripeljala v duhu na prekrasno Hajdrihovo „Morje adrijansko“, bilo nekdanje slovansko in po njem še hrastov brod nosil je slovanski rod; kjer ob njem še mesta bela naših dedov so cvetela. Kam so prešla, tužno pesnik vpraša: tiho morje kam si djalo, ali jih je brodovje pokopalo? Morje, raz-burjeno morje, pa mu odgovarja: „Morje ni jih po-kopalo, ni pečevje jih razdjalo: da jih videti ni več — tega kriv je tuji meč!!!“

(*Magistru na uho.*) Po več krajih, kjer so ulice strme ali ozke, in ob ovinkih je nabito pisano na zidu, da se mora tu počasi voziti. Ne rečemo, da bi se ta zapoved ne spolnovala tu in tam, so tudi vozniki, čeravno njih malo, ki se ravna po tem ukazu. Ali če se dolgo ne pripeti kaka večja nesreča, se pozabi zapoved, ker konj ne zna brati, kočijaž pa včasih tudi ne ali vsaj ne mara znati. To se lahko opazuje vzlasti od Novega (Auersper-govega) trga na obe strani, namreč skoz ozke ulice proti Hradeckijevemu mostu in po Bregu dol, kar je tem nevarneje, ker je tam posebno veliko otrok v šolo in iz šole hodečih. Razen tega včasih pred kako štacuno stoji po celo uro velik voz z dvema konjema, da se cesta kar „zatulha“. Kdor ne verjame tega, lahko se prepriča, ne bo dolgo mu čakati.

(*Drzen berač.*) Znano je, kako nadležni so po Ljubljani nekatere vrste berači in to posebno tisti, kateri beračijo iz gnjeva do dela ali nagnjenosti do žganja. Ti so sila nesramni in se prikrađejo najraje v hiše, kjer bivajo samo ženske, ter jih s svojim surovim in celó pretečim vedenjem skušajo spraviti v strah, da bi jim več dale. Takih cigánov eden pride oni teden — bilo je v petek — v neko hišo opoldne med kosilom ter prosi kaj; dekla mu po-moli iz kuhinje skledico z repo in lečo, a kaj dobi za odgovor! „Takega jaz ne bom jedel, to ni za moj želodec. Dajte mi kaj mesnegu ali pa denarja, da si bom kupil kaj zá-me.“ Dekla opomni, da je danes petek, in če je gospóda jedla postno, bo že tudi zá-nj prav. Na to pa začne drznež kleti in hoče imeti na vsak način groš ali pa kako obnošeno srajco, jed pa prav zaničljivo kar na tla postavi; videti je korenjak in ženske se ga začno bati. Morda bi bil res svoj namen dosegel, kar pa stopi not go-spodár s pošteno palico v roki in sliši besedovanje. Se ve, da se ni dolgo premišljeval, palica in čevlji tudi ne in tako je bil nesramnež kmalu zunaj. Taki potepuhi hočejo le denarja ali obleke, ker se za oboje po „šnopsarskih kazinah“ dobi kaj za želodec.

Razne reči.

— Vabilo k veselici, ktero napravi „Či-talnica Postojnska“ v svojih prostorih v soboto 2. februarja 1884. Spored: 1. N. Stos: „Brže junaci“, možki zbor. 2. „Telegram“, Veseloigra v enem dejanji. 3. J. Knaht: „Vej vétérku“, četvero-spev. 4. Tombola. Začetek točno ob 8. uri zvečer. Ustopenina za ude po 30 kr., z rodbino 50 kr., za neude 50 kr., z rodbino 80 kr. K obilni udeležbi vabi najljubneje Odbor.

— Vipavska čitalnica priredi na svečnico 2. februarja t. l. ob 7. uri zvečer veselico z igro

